

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 4/2018-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. februára 2018 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Miroslava Duriša, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Ľalíka, Mojmíra Mamojku, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika vo veci návrhu prezidenta Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade zákona č. 261/2017 Z. z. o štátnej cene Jozefa Miloslava Hurbana a štátnej cene Alexandra Dubčeka s čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 101 ods. 1 a čl. 102 ods. 1 písm. i) Ústavy Slovenskej republiky o oznámení sudkyne Ústavného súdu Slovenskej republiky Jany Laššákovvej o dôvodoch predpojatosti v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 4/2018 (pôvodne sp. zn. Rvp 135/2018) takto

r o z h o d o l :

Sudkyňa Ústavného súdu Slovenskej republiky Jana Laššáková nie je vylúčená z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 4/2018 (pôvodne sp. zn. Rvp 135/2018).

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 22. januára 2018 doručený návrh prezidenta Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade zákona č. 261/2017 Z. z. o štátnej cene Jozefa Miloslava Hurbana a štátnej cene Alexandra Dubčeka s čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 101 ods. 1 a čl. 102 ods. 1 písm. i) ústavy.

2. Vec bola v súlade s rozvrhom práce ústavného súdu pridelená sudkyni ústavného súdu Jane Laššákovej ako sudkyni spravodajkyni.

3. Sudkyňa ústavného súdu Jana Laššáková predložila 31. januára 2018 predsedníčke ústavného súdu podľa § 27 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) podanie označené ako „*Oznámenie o námietke predpojatosti vo veci vedenej pod sp. zn. Rvp 135/2018*“ (ďalej len „oznámenie z 31. januára 2018“).

4. Sudkyňa ústavného súdu Jana Laššáková v oznámení z 31. januára 2018 v podstatnom uviedla:

« Predmetom tohto konania je podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy v spojení s § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v platnom znení tvrdenie o nesúlade zákona č. 261/2017 Z. z. o štátnej cene Jozefa Miloslava Hurbana a štátnej cene Alexandra Dubčeka, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2018 s čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 101 ods. 1 a čl. 102 ods. 1 písm. i) ústavy. Zároveň navrhovateľ – Prezident Slovenskej republiky navrhuje pozastavenie účinnosti napadnutého zákona.

Účastníkom konania je aj Národná rada Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“). Do 14. decembra 2017 som bola poslankyňou národnej rady a hlasovala som o zákone č. 261/2017 vo všetkých čítaniach „za“. Zákon bol schválený v národnej rade

14. septembra 2017. Prezident Slovenskej republiky vrátil zákon na opätovné prerokovanie rozhodnutím 3. októbra 2017. Zákon bol opätovne v národnej rade prerokovaný na 21. schôdzi 11. októbra 2017. Aj pri rokovaní o zákone v ústavnoprávnom výbore som hlasovala za zákon. Nepodporila som pripomienku prezidenta Slovenskej republiky, ktorý navrhoval pri opätovnom prerokovaní neprijat' zákon ako celok.

Vzhľadom na krátky časový úsek medzi schválením zákona (11.10.2017), mojím vymenovaním do funkcie ústavného sudcu (14.12.2017) a pridelením návrhu ako sudkyňi spravodajkyňi (22.01.2018) mohla by byť moja nestrannosť v predmetnom konaní vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na môj pomer k veci a k účastníkovi konania – Národnej rade Slovenskej republiky, ktorej som bola súčasťou až do môjho menovania (14.12.2017). Subjektívne sa cítim neustrannou, ale aj napriek tomu by mohla byť moja nestrannosť spochybňovaná aj vzhľadom na skutočnosť, že v predmetnom konaní vykonávam úkony ako sudkyňa spravodajkyňa. V tejto súvislosti chcem tiež poukázať aj na tzv. „teóriu zdania“, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne neustranný, ale sa musí ako taký javiť aj objektívne v očiach účastníka konania a verejnosti.

Predmetný zákon je politicky veľmi citlivý. Prezident Slovenskej republiky svojím podaním namieta jeho nesúlady s čl. 2 ods. 2 v spojení s č. 101 ods. 1 a s čl. 102 ods. 1 ústavy. Do 14. decembra 2017 som bola poslankyňou zákonodarného zboru, zúčastňovala som sa legislatívneho procesu pri príprave a prerokovaní návrhu zákona, vrátane opätovného hlasovania pri vrátení zákona prezidentom. Moje rozhodovanie aj ako sudkyne spravodajkyne v tomto konaní by mohlo vyvolávať pochybnosti o mojej neustrannosti a nezávislosti.

Aby nemohli vzniknúť žiadne pochybnosti o predpojatosti v tomto konaní o posúdení súladu zákona č. 261/2017 Z. z. s ústavou podávam námietku predpojatosti.

Navrhujem preto, aby bolo ďalej postupované podľa § 28 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov.»

II.

5. Podľa § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti.

6. Podľa § 27 ods. 2 zákona o ústavnom súde dôvody vylúčenia podľa odseku 1 oznámi sudca bez meškania predsedovi ústavného súdu.

7. Citované zákonné ustanovenia slúžia na zabezpečenie práva účastníka konania na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd), ktorého neoddeliteľnou súčasťou je aj právo na nestranného sudcu (pozri napr. II. ÚS 62/2017, bod 7.1 odôvodnenia). Nestrannosť sudcu je totiž „jedným z hlavných predpokladov spravodlivého rozhodovania a jednou z hlavných premís dôvery občanov a iných subjektov práva v právo a právny štát“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 22 odôvodnenia). V zmysle uvedených zákonných ustanovení je sudca predpojatý, ak má na výsledku konania určitý osobný záujem (II. ÚS 16/2011, bod 16), ktorý môže vyplývať zo vzťahu k účastníkom konania, ich zástupcom alebo z pomeru k veci (§ 27 zákona o ústavnom súde). Podľa judikatúry ústavného súdu sa táto predpojatosť sudcu vždy skúma zo subjektívneho, ako aj objektívneho hľadiska (pozri napr. PL. ÚS 6/2013; k tomu pozri napr. aj uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70 z 18. februára 2004). Ústavný súd sa pritom opiera aj o rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorý nestrannosť sudcu definuje ako absenciu vopred vytvoreného názoru (predsudku, v angličtine „*prejudice*“) či zaujatosti („*bias*“) sudcu. Túto nestrannosť pritom rovnako skúma zo subjektívneho hľadiska, t. j. z hľadiska osobného presvedčenia a správania sa sudcu v danej veci, ako aj z objektívneho hľadiska, t. j. či sudca dáva dostatočné záruky pre vylúčenie legitímnych pochybností o jeho nestrannosti (pozri Micallef proti Malte, sťažnosť č. 17056/06, bod 93 odôvodnenia, resp. Kyprianou proti Cypru, sťažnosť 73797/01, bod 119, pozri tiež III. ÚS 306/2014, časť III, s. 6). Vzhľadom na to, že v predmetnom prípade ide o vec, v ktorej rozhoduje plénum ústavného súdu, je potrebné tiež spomenúť, že ak vo veci rozhoduje tribunál zložený z viacerých

sudcov, musí byť z rozhodovania vylúčený ten sudca, u ktorého sú dané legitímne pochybnosti o nezáujatosti (pozri napr. ESLP vo veci Golubović proti Chorvátsku, sťažnosť č. 43947/10, bod 49 odôvodnenia).

8. Pri posúdení subjektívnej nestrannosti je cieľom zistenie, či je samotný sudca vo veci nepredpojatý. Ide tu o „subjektívnu psychickú kategóriu vyjadrujúcu vnútorný psychický vzťah sudcu k prerokovávanej veci“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 25 odôvodnenia). Vzhľadom na charakter tohto vnútorného vzťahu je zrejmé, že relatívne presne o ňom môže vypovedať len sám sudca (pozri napr. IV. ÚS 124/2010, bod 15 odôvodnenia, resp. uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70). Existencia subjektívnej nestrannosti sudcu sa predpokladá (ide o vyvrátiteľnú domnienku), t.j. sudca sa považuje za subjektívne nepredpojatého, pokiaľ nie sú predložené dôkazy o opaku (pozri napr. PL. ÚS 6/2013, časť II, s. 10). Inak povedané, domnienku subjektívnej nestrannosti možno vyvrátiť len objektívnym spôsobom (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 26 odôvodnenia). Pokiaľ ide o dôkazy spôsobilé už uvedenú domnienku vyvrátiť, tieto môžu spočívať vo vyjadrení nepriateľského postoja k účastníkom konania, ale môže ísť napríklad aj o situáciu, keď sudca vykoná opatrenia zabezpečujúce, aby v určitej veci rozhodoval. V niektorých prípadoch môže byť preukázanie subjektívnej predpojatosti veľmi náročné, preto možno konštatovať, že požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všima, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti (II. ÚS 62/2017, bod 39 odôvodnenia). Uvedenú skutočnosť si uvedomuje aj ESLP, ktorý sa vo väčšine prípadov sústreďí na objektívne hľadisko nestrannosti. Na druhej strane však treba povedať, že v judikatúre ESLP hranica medzi subjektívnym a objektívnym hľadiskom nie je absolútne nepriepustná, keďže postup sudcu môže vyvolať nielen objektívne dané pochybnosti o nestrannosti u externého pozorovateľa (objektívneho hľadisko), ale zároveň môže vzbudzovať pochybnosti o jeho subjektívnej nestrannosti. Takto napríklad v rozhodnutí vo veci Buscemi proti Taliansku považoval ESLP verejné vyjadrenia sudcu, z ktorých vyplývalo, že si vopred urobil zamietavý („*unfavourable*“) názor na vec sťažovateľa, za porušenie objektívneho testu nestrannosti,

zatiaľ čo vo veci Lavents proti Lotyšsku považoval verejné vyjadrenia sudcu kritizujúce obhajobu odsúdeného a vyjadrujúce prekvapenie, že obžalovaný nepriznal vinu, za porušenie subjektívneho testu nestrannosti (pozri Kyprianou proti Cypru, bod 119; pozri tiež rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 29 odôvodnenia).

9. V rámci objektívneho testu sa v zásade skúma, či odhliadnuc od osobného presvedčenia alebo správania sudcu existujú v konkrétnej veci overiteľné skutočnosti, ktoré vzbudzujú pochybnosti o jeho nestrannosti. Z tohto uhla pohľadu môže mať určitý význam aj to, či sa sudca navonok javí ako nestranný. V stávke je totiž dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vo verejnosti vzbudzovať. Z uvedeného vyplýva, že ak v konkrétnej veci existujú legitímne dôvody na obavu, že určitý sudca nie je nestranný, pre rozhodnutie vo veci je stanovisko účastníka konania dôležité, nie je však rozhodujúce. Rozhodujúca je až skutočnosť, že takúto obavu možno objektívne odôvodniť (ESLP vo veci Pescador Valero proti Španielsku, sťažnosť č. 62435/00, bod 23). Možno preto uzavrieť, že sudca sa považuje za predpojatého aj vtedy, ak vzniká navonok legitímny dojem, že by na rozhodnutí vo veci mohol mať osobný záujem (II. ÚS 62/2017, bod 7 odôvodnenia). Platí tu tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti často pripomína, že „spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že je vykonávaná“ („*justice must not only be done, it must also be seen to be done*“, pozri napr. III. ÚS 855/2016, bod 16 odôvodnenia).

III.

10. Pri aplikácii už uvedených zásad v prerokovávanej veci plénum ústavného súdu poukazuje predovšetkým na skutočnosť, že dôvody nožnej predpojatosti oznámené sudkyňou Janou Laššákovou sa týkajú predovšetkým jej pomeru k veci. Plénu ústavného súdu nie sú známe žiadne kvalifikované a relevantné skutočnosti, ktoré by odôvodňovali pochybnosti o jej nepredpojatosti vzhľadom na vzťah k účastníkom konania alebo ich zástupcom (za takúto skutočnosť nemožno podľa pléna ústavného súdu považovať samotný fakt, že sudkyňa bola ako poslankyňa súčasťou zákonodarného orgánu, ktorý napadnutú

právnou úpravu prijal). Z týchto dôvodov sa prieskum pléna ústavného súdu zamerlal predovšetkým na otázku, či možno sudkyňu Janu Laššákovú vylúčiť z výkonu sudcovskej funkcie na základe jej pomeru k veci (a v tomto kontexte posúdiť tzv. subjektívne a objektívne hľadisko nestrannosti).

11. Pokiaľ ide o subjektívne hľadisko, treba vychádzať z prezumpcie nepredpojatosti dotknutej sudkyne a zistiť, či jej vyjadrenia alebo správanie v konkrétnej veci neposkytujú dôkazy pre vyvrátenie tejto domnienky. Vychádzajúc z obsahu vyjadrenia sudkyne Jany Laššákovovej, ktoré je citované v bode 4 (na str. 2 a 3) odôvodnenia, plénum ústavného súdu dospelo k záveru, že na jeho základe nie je možné pochybovať o jej subjektívnej nestrannosti. Z tohto vyjadrenia totiž jednoznačne vyplýva, že sudkyňa Jana Laššáková sa vo veci necíti byť predpojatá. Rovnako samotné správanie sudkyne nijako nespochybňuje jej subjektívnu nestrannosť, o čom najlepšie svedčí skutočnosť, že to bola samotná sudkyňa, ktorá navrhla plénu, aby rozhodlo o jej možnej predpojatosti vo veci. Inak povedané, správanie dotknutej sudkyne nenasvedčuje tomu, že by mala určitý subjektívny záujem, aby sa mohla zúčastniť na rozhodovaní vo veci. Jej postup možno hodnotiť v rámci rozhodnutia ESJP v už spomenutej veci Golubović proti Chorvátsku, podľa ktorého samotná skutočnosť, že sa sudca sám nezdržal rozhodovania vo veci napriek tomu, že už predtým rozhodoval o odvolaní v inej súvisiacej veci, nie je dôkazom o absencii jeho subjektívnej nestrannosti (pozri body 51 a 52 odôvodnenia). V tomto kontexte by teda nebolo možné sudkyňu Janu Laššákovú považovať za subjektívne predpojatú ani vtedy, ak by sama nepožiadala plénum ústavného súdu o rozhodnutie o jej nestrannosti; skutočnosť, že tak urobila, však svedčí o jej subjektívnom nadhľade a odstupe od predmetnej veci.

12. Z obsahu oznámenia sudkyne je tiež zrejmé, že v danom prípade v minulosti o predmetnej veci hlasovala ako poslankyňa parlamentu, čo však samo osebe jej subjektívnu nestrannosť nevyvracia. Pre potreby subjektívneho testu nestrannosti plénum uvádza, že vyslovenie všeobecného názoru týkajúceho sa určitej právnej otázky nie je spôsobilým dôkazom preukazujúcim existenciu subjektívnej predpojatosti. Ústavný súd sa už v minulosti vyjadril, že (abstraktný) právny názor nemôže byť dôvodom zaujatosti (pozri napr. sp. zn. PL. ÚS 7/2017 z 11. apríla 2017, bod 12 alebo II. ÚS 16/2011, bod 28).

13. Z uvedeného vyplýva, že nestrannosť sudkyne Jany Laššákovej je v danom prípade potrebné podrobiť aj testu objektívnemu, t. j. zisteniu, či z pohľadu externého pozorovateľa (účastníka konania) môžu existovať objektívne odôvodnené obavy, že táto sudkyňa vo veci nie je nestranná.

14. V uvedenom kontexte je podľa pléna ústavného súdu rozhodujúce posúdenie miery, v akej bola dotknutá sudkyňa v oboch prípadoch (hlasovanie v Národnej rade Slovenskej republiky a rozhodovanie v pléne ústavného súdu) vo veci činná. Jej pozícia v daných prípadoch je síce navonok podobná, keďže bola (a v súčasnosti je) jedným z viacerých členov kolektívneho orgánu, ktorý rozhoduje o posudzovanej právnej úprave, tento aspekt však zásadným spôsobom relativizujú principiálne odlišnosti v procesnom postupe a najmä povahe rozhodovania týchto dvoch kolektívnych orgánov (parlament, ústavný súd) rozhodujúcich o predmetnej právnej úprave. Miera účasti sudkyne Jany Laššákovej pri hlasovaní v Národnej rade Slovenskej republiky o prijatí posudzovanej právnej úpravy (ktorá má vzhľadom na jej všeobecnú záväznosť výsostne abstraktný charakter) neprekročila rámec, v ktorom ju možno považovať za porovnateľnú s „vyslovením všeobecného názoru týkajúceho sa určitej právnej otázky“.

15. Vychádzajúc z uvedeného možno uzavrieť, že skutočnosti uvádzané sudkyňou Janou Laššákovou v jej oznámení z 31. januára 2018 v kontexte rozhodovania vo veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. PL. ÚS 4/2018 (pôvodne sp. zn. Rvp 135/2018) ani z objektívneho hľadiska nevzbudzujú oprávnené pochybnosti o jej nestrannosti, a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2018